

Sphex funerarius

Gräshoppsstekel

Steklar, Rovsteklar

Klass: Insecta (egentliga insekter), **Ordning:** Hymenoptera (steklar), **Familj:** Sphecidae, **Släkte:** *Sphex*, **Art:** *Sphex funerarius* - gräshoppsstekel Gussakovskij, 1934 **Synonymer:** *Sphex rufocinctus* Brullé, 1832, *Sphex maxillosus* Fabricius, 1793

Kännetecken

En stor, 15–23 mm lång, tämligen grov stekel med skaftad bakkropp och långa ben. Kroppen är svart förutom bakkroppens andra och tredje leder som jämte bakkanten av den första är röd. Hos honan är även benen delvis röda och frambenen är försedda med kraftiga grävborst. Huvudet och mellankroppen har en tunn ljus behåring.

Utbredning och status

Arten har en isolerad förekomst i Nordeuropa som omfattar Gotland och Fårö, och har betraktats som en postglacial värmerelikt. På Gotland finns minst åtta aktuella lokaler: Visborg, Barshageudd, Gnisvärd, Holmhällar, Alskog, Natviksudden, Furilden och Ireviken. På Fårö är den känd från fem platser: Ullahau, Sudersand, Avanäset, Skalahauar och Ekeviken. Samtliga svenska populationer av gräshoppsstekel är individfattiga, även om arten är en aning talrikare i Ullahau. I övrigt finns den i Syd- och Centraleuropa, Nordafrika samt Väst- och Centralasien. Närmaste förekomstområde är förmodligen dynsandsområdet Söllingen, söder om Karlsruhe i Tyskland.

Ekologi

I kustnära områden flyger gräshoppsstekel över områden där vegetationen i fältskiktet sällan är högre än 40 cm, oftast mycket lägre. Blåmunkar *Jasione montana* och backtimjan *Thymus serpyllum* uppsöks för nektarintag. Det skall alltid finnas tillgång till öppen sand på lokalerna, även om det ibland bara är mindre partier mellan marktäckande växter. Boområdena ligger inte alltför nära stranden och det finns för det mesta någon avskärmande träd- eller buskbarriär som skyddar mot vinden. Vegetationen och förhållandena i flygsandsområdet Ullahau liknar i hög grad de som återfinns på sanddyner på mera strandnära lokaler. Efter det att honan grävt en cirka 15 cm lång sluttande tunnel, byggs flera horisontella larvkamrar, varefter hon lämnar boet med ingångshålet öppet för att jaga. Hon jagar på mycket låg höjd, ytterst sällan över de högst växande blommorna och flyger ofta i svackor där det är varmare och där hon är mindre utsatt för vind. Flykten är snabb, kraftfull och ryckig samt sker i en ojämn sicksackbana. Paralyserade nymfer av gräshoppor-vårtbitare bärs eller dras till boet. Varje cell förses med 3–5 byten. Äggen kläcks efter 3–4 dagar och larverna är fullvuxna redan efter 18 dagar. Nymfer av grå vårtbitare *Platycleis albopunctata* är möjligen primär födoresurs i Ullahau. Köttflugor av släktet *Metopia* är snyltgäster i bona. Fullbildade steklar påträffas mellan 11 juli och 22 augusti. Arten är känd för att ha tydliga populationssvängningar mellan olika år sannolikt inducerade av variation i temperatur och soltimmar.

Hot

Igenväxning av öppna sandområden genom att lav- och mjölonmattor breder ut sig, och tallar och *Salix*-buskar växer upp innebär att lämpliga boplatser och jaktområden minskar i omfattning, särskilt en bit in från själva strandremsan. Störningen från solbadande människor kan på vissa av lokalerna förekomma dagligen under hela flygperioden. De relativt grunt liggande bona trampas ofta sönder och badgäster lägger sig ibland över ingången till boet och hindrar tillgången till det under flera timmar.

Åtgärder

I Ullahau bör man hindra igenväxningen och återskapa öppna områden genom att ta bort tallar i centrala delar av naturreservatet, samt fläckvis riva upp den täckande markvegetationen. På övriga lokaler är också ett visst slitage positivt t.ex. genom tramp, särskilt om det sker under andra delar av året än under själva flygsäsongen, eftersom man härigenom håller tillbaka marktäckande växter och lavar. Viktiga boområden bör avlysas för tramp under högsäsong på de mest frekventerade badstränderna som t.ex. Sudersand, Ireviken och Gnisvärd.

Naturvård

Åtgärdsprogram: Fastställt

Litteratur

Aurivillius, C. 1904. Svensk insektfauna 13. Steklar. Hymenoptera. *Ent. Tidskr.* 25: 241–300.

Blösch, M. 2000. *Die Grabwespen Deutschlands. Lebensweise, Verhalten, Verbreitung.* Die Tierwelt Deutschlands. 71. Teil. Goecke & Evers, Keltern.

Janzon, L-Å. 1988. Status och skydd av rovkärl Spheg rufocinctus. *Länsst. i Gotlands län, Naturvårdsfunk.*

Lomholdt, O. 1975. The Sphecidae (Hymenoptera) of Fennoscandia and Denmark. *Fauna Ent. Scand.* 4, part 1.

Sörensson, M. 1989. Insektsfaunan i Ulla Hau och några andra gotländska sanddynområden. *Länsst. i Gotlands län, Naturvårdsfunk.*

Författare

Lars-Åke Janzon 1993. Rev. Björn Cederberg 1999; Björn Cederberg 2011.